

Lectors, escriptors, crítics

Josep M. Ripoll

S'ha dit sovint que les millors reflexions sobre literatura acostumen a provenir dels escriptors mateixos. De fet, també són interessants les consideracions sobre pintura fetes per pintors o les referides a la música a càrrec dels compositors; però, en el cas de la literatura, els escrits teòrics poden considerar-se un vessant més de l'obra creativa de determinats autors, per una raó ben simple: el codi lingüístic tant serveix per teoritzar com per escriure poesia o ficció, amb la qual cosa les fronteres, en el cas dels creadors autèntics, tendeixen a difuminar-se. És així com els assaigs d'Octavio Paz, o les agudes observacions de Borges sobre autors i llibres diversos, formen part de l'obra creativa de l'un i l'altre, amb el mateix dret que els poemes o narracions respectius. En l'àmbit català, es podrien citar, a l'entorn de la mateixa qüestió, noms com els de Pere Gimferrer o Antoni Marí, que han fet de les seves incursions en la crítica o l'assaig un vessant més de l'activitat creadora que els és pròpia.

En el pròleg a *Llegir i escriure*, compilació de textos sobre literatura de Henry James, T.S. Eliot, W. H. Auden i Doris Lessing, Jordi Larios cita una classificació d'Eliot a l'entorn de quatre tipus de crític: el professional, el crític "amb gust", l'acadèmic i teòric i, finalment, l'escriptor: "l'obra crítica del qual es pot considerar un producte derivat de la seva activitat creativa". No cal dir que Paz i Borges, així com Gimferrer o Marí, formarien part d'aquesta última categoria; i també és

clar, els quatre autors representats a *Llegir i escriure*. Igualment pot considerar-s'hi, tot i que en un registre ben diferent, Armand Obiols, el membre més enigmàtic de la "colla de Sabadell", poeta gairebé inèdit en vida i d'obra escassa, de qui s'han recollit en forma de llibre els incisisus comentaris que publicà de forma anònima a "La Nau" l'any 28 i principis del 29: els que constitueixen la secció Buirac, i que suposaven un repàs, sovint àcid i sarcàstic, a la literatura catalana del moment.

Pel que fa als textos recollits en el primer dels llibres esmentats, no deixa de ser curiós

que James, Auden i Lessing hi coincideixin en la defensa de la intuïció a l'hora de valorar una obra: "Sense dubte res no substituirà mai el fet que una obra d'art ens "agradi" o no: la millor crítica no abolirà mai aquesta prova simple i definitiva" (James, pàg. 27); "El plaer no és en absolut un guia crític infal·lible, però és el menys fal·lible de tots" (Auden, pàg. 53); "La persona valuosa que entén el que fas, l'objectiu que persegueixes, i et pot aconsellar i oferir una crítica real, gairebé sempre és algú que no té res a veure amb el món literari, ni tan sols amb el sistema univesitari; pot ser un estudiant que tot just comença i que encara s'estima la literatura, o una persona seriosa que llegeix molt,

seguint el propi instint" (Lessing, pàg. 99). Com és obvi, aquestes afirmacions no tenen res a veure amb aquella altra que sosté que sobre gustos no hi ha res escrit, i que Gabriel Ferrater refutava dient que, precisament, mai no s'ha

escrit sobre res més que sobre gustos; més aviat ens porten cap a una defensa del sentit crític propi i cap a la desmitificació de les autoritats no contrastades amb l'experiència personal.

I aquí és on intervé el sabadellenc Armand Obiols, gran desmitificador entestat a crear "un petit purgatori intel·lectual" amb el seu Buirac anònim. Implacable tant amb les errades lingüístiques com amb el cofoisme dels autors, atacà tot allò que un cert públic i una certa crítica acceptaven sense haver-ho passat abans pel sedàs del rigor. Obiols no hauria estat sens dubte del parer d'Auden quan aquest afirma en un dels textos recollits a *Llegir i escriure*: "Atacar els llibres dolents no és tan sols una pèrdua de temps, sinó que va malament pel caràcter. Si trobo que un llibre és dolent de debò, l'únic que em pot interessar d'escriure'n alguna cosa ha de sortir de mi mateix, de l'exhibició més gran d'intel·ligència, enginy i malícia de què sigui capaç. No es pot pas fer la ressenya d'un llibre dolent sense presumir" (pàg. 61). Obiols féu, en efecte, exhibicions d'intel·ligència, enginy i malícia que tal vegada no li foren perdonades; però no per "presumir", sinó per denunciar la falsa aparença de normalitat d'un país ple, per exemple, de poetes d'emocions "sinceres", just el que denuncia T.S. Eliot en un altre dels breus assaigs de *Llegir i escriure*: "De fet, per regla general el mal poeta és inconscient quan hauria de ser conscient i a l'inrevés. Tots dos errors tendeixen a convertir-lo en "personal". La poesia no consisteix pas a deixar anar l'emoció, sinó a escapar-se de l'emoció, no consisteix pas en l'expressió de la personalitat, sinó a escapar-se de la personalitat. Però, és clar, només els qui tenen personalitat i emocions saben què significa voler escapar-se'n" (pàg. 49). Armand Obiols ho sabia, i per això fou tan exigent amb els altres, de la mateixa manera que ho era, cal recordar-ho, amb ell mateix, gairebé inèdit en vida. Irònic i rigorós, hauria coincidit sens dubte amb la següent reflexió d'Auden: "La poesia no és màgia. Si es pot afirmar que la poesia, o qualsevol de les altres arts, té una finalitat ulterior, és la de desil·lusionar i desintoxicar dient la veritat" (pàg. 80). Això és el que ell féu amb les punyents sagetes de Buirac, resultat d'una activitat creativa tot just esbossada. Si bé és cert, tal i com Pere Gimferrer assenyalava a *Los raros*, que de l'obra d'Armand Obiols només en resta el gest, el projecte, també ho és que els seus mordaços textos crítics suposen tota una lliçó de com s'hauria de llegir i escriure.

Henry James, T.S. Eliot, W.H. Auden i Doris Lessing, Llegir i escriure, traducció i edició a cura de Jordi Larios. Empúries, Barcelona, 1996.

Armand Obiols, Buirac. Fundació La Mirada, Sabadell, 1996.

Moblament i Decoració

Reformes d'Habitatges i Locals

FORMULES DE FINANÇAMENT

- 10 Mesos sense interessos
- 60 Mesos sense entrada
- Pla personalitzat

CROQUIS

JOAN LEIVA

Ronda Zamenhof, 151

08201 Sabadell

Tel. 93 - 726 56 50

Fax 93 - 727 77 46